

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslani knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljno pošiljati (frankirani) vredniatvu (Kaiserstrasse 8), naročnine, oznanila in reklamacije pa založništvu: tiskarju J. Leonu v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 10 kr.

Historični razvoj številotvorja.

Prof. L. Lavtar.

V ponavljajočih se stvareh postavlja narava razna števila človeku od nek daj že pred oči. Človek pa jih gleda, utiska si jih v svoje misli, ter dobiva številne umisli (Zahlvorstellungen).

Umisel malega pred oči postavljenega števila (recimo števila 1—5) stvarjena je na prvi pogled; večja števila pregledati in umisliti si jih je pa že teže; duh dobi opravke, ter vstvarja si umisel s časom. Pri tem oprasku sestavlja ponavljano stvar v lahko pregledne skupine, recimo v skupine po 5, v petice, kakoršne ponudila mu je narava sama na njegovih rokah s 5 prsti. Taka skupina je še bolje pregledna, ako nareja ponavljana stvar neki poseben lik, n. pr. ako leži peto jabolko na štirih v redu, kakor kaže lik 1. $\cdot\cdot\cdot$

Poseben lahko pregleden red imajo tudi prsti na jedni roki. Pregled dveh petic n. pr. vseh prstov na obeh rokah mu ne dela tudi nobedne težave in vstvari si pregledno skupino po deset jedinje ali desetico, ter se poslužuje nje, kedar si prisvaja umisel v večja števila. N. pr. 10 jabolok v redu kakor kaže lik 2, $\cdot\cdot\cdot\cdot\cdot\cdot$ se vidi na jedenkrat. Za večja števila naredi iz 10 desetice skupino stotico, iz 10 stotic tisočico itd. Veče skupine sestavlja človek ali tako, da se manjše v njih ne vidijo, ali pa, da se jih tudi vidi. Lik 3 osvetli drugo vredbo. (Glej stran 322.)

Po tem potu dobi človek iz velikega števila prvotnih jednot (n. pr. iz velikega kupa jabolok), malo lahko pregledno število večih skupin; umisel velikega števila postane mogoča. V umisli pokaže se najpred število največe skupine, potem manjše, potem še manjše in v tem redu do najmanjše. Pogled lik 3.

Skupin v skupinah pa pri tem oprasku ne vidi, treba mu je, ako to deseči hoče ali mora, spet vsako skupino na isti način pregledavati kakor je rečeno od celega števila zaporedoma od največe do najmanjše skupine.

Pregled vseh prvotnih jetnot ob jednom je nemogoč. Poskušaj to ni-
liku 3.

The diagram illustrates a mathematical problem involving dice. It is contained within a large rectangular frame. At the top, there are two identical boxes, each containing four pairs of dice faces. Each pair consists of two dice, one showing a 2 and the other showing a 3. Below these are two more boxes, each containing a 3x4 grid of dice faces. In the middle box, the top row has four dice showing 2, the middle row has two dice showing 2, and the bottom row has four dice showing 2. The bottom box has a similar 3x4 grid, but with all dice showing 2. Below the bottom box, there are two dice faces showing 2, followed by an equals sign and the number 324.

Po takem opravljenju si je vstvaril duh kolikor mogoče jasno številno
umisel.

Človek potrebuje pri občevanju z drugim človekom tudi števil, katere si mora mnogokrat napisati, da jih ne pozabi, med občevanjem pa tudi z jezikom razodevati. Napraviti si mora za številne umisli znake in imena.

Zaznačevanje števil uči nas narava sama; treba je le podobo kake reči ali kaki izmišljen znak ponavljati in število je napisano. N. pr. 1111 = 4. Po takem dodajalnem načinu dobimo pa znake, katerih se pri velikih številih ne more hitro pregledati. Boljši bi bili že znaki, v katerih ponavljana stvar ne stoji po vrsti, ampak v nekem posebnem lahko preglednem redu. Lik 3 nas navaja na take znake. Lik 3 nas pa navaja še na nekaj drugega. Okvirji skupin se razlikujejo po velikosti; večja skupina ima večji okvir. Ta razlika olajšuje pregled, in nehote poklada nam na misel, da bi si vstvarili za različne skupine različne znake.

Babilonci narediti so jih tri: za prvotno jednoto ali jedinico klin, za desetico kljuko, kakor jo rabimo zdaj za kote, in za stotico znak sestavljen iz dveh klinov, iz yodoravnega in navpičnega. S temi znaki napisali so števila do 100 tako, da so postavljali od desne proti levi po vrsti najpred kline (jedinice) in potem kljuke (stotice). Znaki so postajali daljši, kolikor bolj so se bližali številu 100, in za 99 potrebovali so že 18 priprostih znakov. Takih znakov ni se moglo hitro pregledati. Jeli so torej misliti na okrajšanje pisave, ter stotice niso več ponavljali, ampak napisavali so znak za 100 samo jedenkrat, pred njega na levo pa število, katero je pokazalo, kolikorkrat da se ima 100 vzeti. N. pr. 300 = 3. 100 = 111 100 pisano z našimi znaki namesto s klini. Posluževali so se torej množilne oblike zraven dodajalne za napisovanje večih števil. Takisto napisavali so 100 = 10. 100 torej s kljuko pred znakom za 100, in več tisočev n. pr. 5000 = 5. 10. 100 z našimi znaki pokazano tako 11111 10 100, in ravno tako višje jednote kakor je nakazano v: 10000 = 10. 1000. 100000 = 10. 10000 itd. Vkljub tej okrajšavi je bila Babilonska pisava števil prav obširna ter težko pregledna. Za število 9999 n. pr. bilo je potreba 41 znakov, ako se pri tem šteje vsak klin.

Egipčani posluževali so se zraven družih znakov podobopisnih za napisovanje števil. Zaznačili so jedinico z merskim drogom, desetico z vsporednima črtama podobnima podkvi, stotico z zvitim palmovim listom, tisočico z lotosom, 10000 s prstom in 1000000 z žabo. Napravili so si torej več znakov za števila kakor Babilonci; njih pisava bi morala biti krajša in bolj pregledna, ko bi se bili že od 100 naprej posluževali množilne oblike. Pa ponavljali so znake do 50000 in še le čez 50000 zapustili so dodajalni način ter prešli na množilno obliko. Skušali so pa pregled olajšati s tem, da so znake zbirali v skupine k večjemu po 4 znake n. pr. 57 = 10 10101010 111 1111, in da so pisali pri večih številih multiplikator pod znak, katerega bi po dodajalnem načinu imeli staviti večkrat; n. pr. 90000 = $\frac{10000}{9}$

Rimljani skušali so se ogniti mnogemu ponavljanju znakov s tem, da so številkam I, X, C, M pridjali še številke V, L, D, ter jim do 1000 nij bilo treba nobednega znaka večkrat kot 4 krat staviti. N. pr. 894 = DCCCLXXXIIII. To pisavo okrajšali so pa še z vpeljavo diferenc napisovaje subtrahend pred minuend n. pr. IV. = 1 od 5, XL = 10 od 50, CD = 100 od 500, ter so

pisali n. pr. 894 = DCCCLXLIV. Tisoče so pa ali ponavljali n. pr. 2000 = MM ali množili postavljuje multiplikator pred številko za 1000 n. pr. 5000 = VM, 40000 = XLM.

Množenje z 10, 100, 1000 itd. zaznačevali so tudi s pritikanjem loka na levi in desni znaku (I) = 1000; n. pr. 10000 = ((I)), 100000 = (((I))). Tako pisanje se je vendar kmalo vstavilo; znak velikega števila je bil preobširen, ter slabo pregleden. Krajše in bolj pregledno zaznačili so množenje s 1000 in 100000; v prvem slučaju narejali so črto nad številom n. pr. $\overline{X} = 10000$, $\overline{CCC} = 300000$; v drugem slučaju postavili so pa število v štirikotnik odvezemši mu spodnjo stranico n. pr. $\overline{V} = 5.100$ tisoč, $\overline{XII} = 12.100$ t., $\overline{M} = 1000.100$ t. itd.

Semiti in Grki, (zadnji so se brž ko ne ravnali po prvih,) napisavali so števila s črkami svoje abecede, nad katere so narejali še posebne znake Grki n. pr. črto, da so ločili številne znake od glasovnih. Ker se pa pisava semitovih rodov le malo loči od grške pisave števil, zadostuje nam govoriti samo o zadnji. Grki so napisavali jedinice s prvimi 9, desetice z drugimi 9 in stotice z zadnjimi 9 črkami. Ker so pa imeli samo 24 glasovnih znakov, utaknili so med nje še 3 zastarele črke. Pri napisovanju števil obstoječih iz jedinice in desetice, ali iz jedinice, desetice in stotice, postavljali so 2 črki ali 3 takisto jedno zraven druge, kakor postavljamo zdaj naše številke, n. p. 24 = bē, 365 = ced napisano z našimi, namesto z grškimi, črkami. Za tisočice začeli so abecedo od spredaj, in zaznačevali so 1000 kratno vrednost črk z malo črtico pod njimi n. pr. 1000 = $\overline{\alpha}$. Segali so pa pri tem le do 9000 (Nesselmann); 10000 napisavali so z začetno črko ali s prvima črkama števnik Myrias = 10000 torej z M ali Mv (v = y). Več 10000 pa so zaznačevali v množilni obliki postavljuje multiplikator pred, za ali nad 10000 do 9999. 10000. N. pr. 20000 = $\beta\overline{Mv}$ ali $\overline{Mv\beta}$, ali $\overline{M}^{\beta}$. Števila čez 9999. 10000 jemali so kot potence od 10000, torej v naših znakih 100 milj. = 10000², bilijon = 10000³. Na ta način razdelili so brezkončno številno vrsto v skupine po 4 številke, privedši jim posebna imena. Prve štiri številke imenovali so monade, sledeče 4 jednokratne mirijade, za njimi so prišle dvakratne mirijade itd. P'appus n. pr. je učil, da se bere število 5 | 6010 | 5280 | 0000 tako-le: trikratnih mirijad 5, in dvakratnih mirijad 6010, in jednokratnih mirijad 5280.

Ker so si Grki za vsako število jedinice, desetice in stotice napravili svoj znak, jim ni bilo treba nobednega znaka ponavljati; dodajalna oblika se je samo še ohranila v tem, da so znake za število raznovrstnih jednot postavljali jeden zraven drugega. Za večja števila vporabljali so množilno obliko. Grško napisavanje števil je bilo z ozirom na pregled že zdatno zboljšano, zapomniti se je bilo vendar mnogo znakov.

Kitajci imeli so prvotno 9 znakov za jedinice, 1 znak za 10, 1 znak za 100, 1 znak za 1000 in 1 znak za 10000. S temi znaki napisavali so števila, kakor se lahko spozna na pridjanem primeru pisanem z našimi znaki.

3   Oblika je množilna z ozirom na isto vrsto jednot in doda-
 10   jalna z ozirom na raznovrstne jednote. N. pr. pomeni:
 4                     $10 = 3 \cdot 10,$ $10 = 3 \cdot 10 + 4,$ $10 =$
 10000 $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$
 6                     $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$
 1000 $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$
 5                     $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$
 100                     $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$ $\frac{3}{4}$
 9   = (3.10 + 4). 10000 itd. Sploh je lahko spoznati, da
 10   je v navedenem primeru napisano število 346595.
 5   Kitajska pisava se odlikuje od grške s tem, da ima manj
 5   znakov.

Pregled števil po tej kitajski pisavi je že mnogo olajšan, akoravno še zmerom ne popoln.

Indom se je posrečilo vse nespretnosti pri napisavanju števil odpraviti. Z vpeljavo ničle, okolo katere se vse novo pisanje števil vrti, zraven 9 znakov za prva števila (1—9) dosegli so, da je mogoče vsako poljubno število, kolikor mogoče kratko in ostro izraziti. Znake za višje jednote (10, 100, 1000 itd.) so odpravili podelivši vsakej številki dvojno vrednost nasebno in mestno N. pr. v 999999 pomeni vsaka številka 9 jednot (nasebna vredn.), pa prva jedinice, druga na levi desetice itd. (mestna vrednost)*. Množilna oblika za število istih jednot postala je priprosteja, ker mesto nadomestuje znak za jednote in ostala je dodajalna oblika za raznovrstne jednote. Pregled števila je kolikor mogoče jase. O vrednosti te iznajdbe izrazil se je Laplace takole: „Misel, da se vse količine izrazijo z 9 znaki podelivši jim ob jednem nasebno in mestno vrednost, je tako priprosta, da se ravno zaradi tega ne pripozna zadosti, koliko občudovanja je vredna. Pa ravno ta priprostost in lahkota, s katero se pri tej pisavi števil računa, povzdigneta aritmetični sistem Indov na stopnjo najkoristnejših iznajdeb. Kako težka pa je bila iznajdba take metode, posname se lahko iz tega, da jo nij zapazil ženij Arhimeda in Apollonija, mož najduhovitejih iz starih časov.“

Pisava Indov prišla je v 8. stoletju po Kr. k Arabom, od Arabov iz Španskega k drugim narodom v Evropi v 12. stoletju. S pisavo vred dobili so pa drugi narodi tudi od Indov metodo računanja, katera je bila mnogo bolj priprosta in laglje umljiva, ter je preobrazila ves obseg računajoče matematike. Zahvaliti se imamo torej Indom, da je naše računstvo dospelo do tako visoke stopnje.

*) Indi so imeli pred to pisavo drugačno, bolj nespretno. Posluževali so se črk v ta namen. Tudi v tem spisu nij rečeno, da bi stari rodovi ne imeli drugih pisav od navedenih.

Premišljevanje o nadaljevalnih šolah za dekleta.*)

Iz Českega po Jan Hrdy-ju preložil —kl—.

Kakor je obče znano, je namen ljudske šole, podati mladini najpotrebnejših znanosti za življenje. Méra znanosti teh pa, če je tudi po zakonu določena, ostaja v obziru k vsemu dijaštvu mnogokrat zgolj prosti ideal. Lahko trdimo, da niti tá mladež, ki si teh predpisanih znanostij zadostno osvoji, ni s tem še zadostno oborožena k nastalej borbi pri nabavljenju vsakdanjih potreb. Učivo, ki si je mladina v ljudske šoli osvoji v veku, ko še ne pojmi, zakaj in vsled česa se to ali uno uči, možno je imenovati zgolj ključ, s katerim se odpirajo zagonetke v bodočnosti. Še le, kadar se znajde odrasla mladina v vrtineu borbe za vsakdanje potrebe, se k v ljudske šoli pridobljenim znanostim pridruži kakor v pravi čas poklican domisel s premišljevanjem o tem, kaj, k čemu, kakó in zakaj jej je treba biti podvzetenj, da bi bil srečno dosežen zaželjeni smoter. Kdor mnogo vé, pa se z nabranimi znanostmi okoristiti ne zná, temu znanost nič ne pomaga; kdor pa mnogo vé, pa se z nabranimi znanostmi boriti noče, podoben je mošnjičeku lakomnika z zlatom napoljenemu, ki v zaprtej škrinji brezkoristno leži.

Vsled tukaj navedenih dovodov, bil bi po mojem mnenju namen nadaljevalne šole: utrjevati in dopolnovati učivo pridobljeno v ljudske šoli in pripravljati je v praktične potrebe vsakdanjega življenja, v soglasju s telesnim in duševnim razvitjem mladine.

Tota praktična predpriprava za življenje javlja mi se pa potrebna ne zgolj za mladino ubožnih starišev, marveč tudi premožnih, za čijih potomec je v gmotnem obziru za življenje v tej meri preskrbljeno, da bi jim bilo mogoče reči: „Duša moja, vsega imaš za življenje zadosti, zato jej, pij in gostuj se kolikor se ti poljubi!“ Ako pa je kdo po naredbi božje takó za bodočnost gmotno preskrbljen, ni še s tem prost npravne dolžnosti, ki je postala po volji Stvarnika delež vsakega posameznika, ter se izrazuje v zapovedi: „V potu svojega obraza si boš prideloval svoj kruh!“ Komur toraj z ročnim delom za svojo potrebo kruha pridobivati ni treba, deluje naj za té, ki delati ne zamorejo: s takšnim dejanjem vstrežeš človečanstvu in zapišeš svoje imé v knjigo neizbrisljivih dejanj. V ostalem zlasti po naredbi božji postanejo često iz bogatinov reveži, katere spravlja beda često v obup: ako bi se bili ti nesrečneži v borbi za vsakdanje potrebe vtrdili, kmalo bi se té nove nemile situacije privadili in zgubljeno bogastvo v kratkem pozabili. Odpusti, mili čitatelj, da sem tukaj toti stavek uvrstil; zgodilo se je zato, ker je bilo v nekaterih pedagogičnih kurzih javno prednašano, da učenkam, za čijih bodočnost je gmotno preskrbljeno, ni treba se v šoli truditi z stvarmi, ki so potrebne dekletom ubožnih rodbin za bodoče preživljenje. Imen ne navajam, ker tu pojde le za stvar. Odstavek pak končam z trditvijo, da nihče bi se ne smel izključevati iz šole, ki namerava biti praktična predpriprava za vsakdanje življenje.

V prvih letih obiskovanja ljudske šole ne pojavlja se značni razloček v duševnih potrebah mladine moškega in ženskega spola. Kolikor bolj pa mladina

*) Da si še tudi Slovenci nismo tako srečni, imeti dekletke nadaljevalne šole, se nam ta članek našega českega tovariša vendar zavoljo jedernatih misli, katere izraža, vreden zdi, da ga tudi Pop. bralcem podamo.

odrašča, tolikanj več se razpeljavajo nje pota življenja in tem več stopa naprej razlika spolnega značaja in duševnih potreb za vsakdanje življenje. — Druge potrebe pričakujejo v življenju ženo in druge moža; zato se bodo morale tudi nadaljevalne šole za dekleta pripraviti zgolj potrebam žene in se bodo s tem popolnoma razlikovale od nadaljevalnih šol mladine moškega spola. Umestno je toraj uvaževati o bodočih potrebah žen in po potrebah téh določiti, vrediti in primerno omejiti učivo za nadaljevalne dekletje šole, da bi se v njih ne učilo nekaj za življenje nepotrebne in nepozabljale se pri tem najnujnejše potrebe. Da bom hitro pravo zadel, to nikakor ne trdim, znajoč in zavedajoč se svoje neizkušenosti in nezadostnosti, vendar upam, da v tej zadevi izkušnost drugih popravi in dopolni, ko bi bilo tú kaj pozabljenega. Podvzel sem pa to stvar v pretres zgolj za to, da bi spravil stvar na poprišče. Kdór vé kaj boljšega, ne devaj svoje luči pod mernik, marveč prinesí svoj donesek k dopolnitvi mojega le kratkega premišljevanja, javnosti podanega.

Z obzirom na potrebe žen javlja mi se poleg elementarnih znanosti: čitanja, pisanja in številenja, potrebno v nadaljevalnih dekletjih šolah poučevati še naslednje predmete:

1. Ženi je prisojeno postati mati. Z materinsko dolžnostjo stoji v tesnej zvezi sveta dolžnost odgoje prihodnega pokolenja v najnežnejšem veku. Izkušnost zadostno pokazuje, kakšni preobrti se dogajajo, žalibog, pogosto v rodbinah pri odgoji mladine, in vsled tega nastaja dolžnost v nadaljevalnej šoli seznaniti bodoče matere z osnovami materinske šole in podati jim navod, kakó bi enkrat imele biti odgoji v šoli občna podpora, da bi se domá še gorko ne zatrló to, kar je bilo kratko pred tem v šoli vcepljeno. Prihodnje matere naj se napeljevajo k temu, da bi postale enkrat svojim otrokom v vsem vzor. Kjer vlada v rodbini nered, nečistota, nevljudnost, neokus, zdražba, tam se odgoja ne posreči tudi pri največji skrbi ljudske šole. Učenke nadaljevalne šole zamorejo se tudi pogosteje z nemalim prospedom vdeležiti otročjih iger v šolah materinskih ali otročjih vrtih. S temi hospitacijami se bodo také seznanjale praktično z osnovami odgoje.

2. Materi je treba imeti skrb ne le za dušo otroka, marveč tudi za telo. Veli se: „V zdravem telesu biva zdraví duh“. Materi gospodinji je treba skrbeti ne zgolj za zdravje otrok, marveč tudi za zdravje céle rodbine. Da bi pa bilo tej dolžnosti zadosteno in se ne grešilo proti osnovam zdravništva iz grešne nevednosti, kaže se potreba upeljati v šole nadaljevalne zdravovédo s poznanjem strupenih rastlin sploh in gljiv posebej.

3. V rodbino se priklati večkrat bolezen in zato se javlja na dalje potreba, da bi nastavajoče matere bile poučene v oskrbovanju bolnih, kakor tudi o posredkih, ki imajo biti pri roki za slučaj naglih boleznij, ako zdravniška pomoč nemara ni blizu.

4. Mati odgojiteljca ima biti prešinjena z domovinskim duhom in sveta dolžnost ji mora biti, tudi svoje otroke, to nádo domovine, v tem duhu odgojiti. Zatorej naj bodo prednašani v nadaljevalnej šoli dekletam domovinski vzori mater vseh vekov in narodov in to s posebnim obzirom k materam slovanskim sploh. Ne brez razloga se trdi, da dete sesá že z maternim mlekom ljubezen k svojemu rodu.

5. Skrbna gospodinja je zlati steber domačije, ona zná kakor čarodejnica za malo denarja pripraviti dosti dobrega. Negospodinja posestvo v predpasniku raznese: gospodinja pa prihrani kar mož potrati. Da bi pa nadaljevalna šola národu množstvo zlatih stebrov in „čarovnic“ odgojila, vpelje naj se v njo gospodarstvo z prošteviljenjem: kakó je mogoče pri malih dohodkih domačijo vendar dobro vrediti.

6. Risanje v nadaljevalnej šoli za dekleta naj bo primerno praktičnej potrebi ročnih del.

7. Ročnim delom naj se odkaže toliko ur, kakor vsem ostalim predmetom skupaj. Pouk ročnih del je vpeljan v veliko večino ljudskih šol in zató je mogoče pričakovati, da v nadaljevalno šolo vstopijo učenke že z zatostno predpripravo, da bi se ž njimi zamogel kmalo početi pouk o pletenju in šivanju na strojih. Pri tem pa nastaja vprašanje, kakó bi bilo mogoče v manj premožnih krajih potrebne stroje za šolo oskrbeti? Na to vprašanje kratko odgovorim. Nadaljevalno šolo bodo obiskovala tudi dekleta premožnejših rodbin in té zamorejo k oskrbi šolskih potreb pripomoči z primerno zapisnino in šolnino. Možno je tudi pričakovati, da najde nadaljevalna šola podporo posojilnic, hranilnic in drugih denarstvenih závodov, kakor tudi premožnih posameznikov in društev. Tudi se zamorejo v korist nadaljevalne šole prirejati zabave in odbor gospój se zamore potruditi za gradivo k šivanju in pletenju za ubožne učenke. Nadaljevalna šola zamore tudi veliki del svojih stroškov pokriti z lastnimi izdelki, kajti zamore oskrbovati šivanje perila in obleke za razne závode kakor: hiralnice, sirotišnice, bolnišnice, kakor tudi obleke, s katero se obdarujejo ubožni šolski otroci na zimo. Tudi rodbine zamorejo šivanje perila poveriti nadaljevalni šoli. Po uporabi vseh teh dohodkov prikazuje se mogočnost značnega povečanja dohodkov. V teh slučajih bi se zamogli kupiti stroji s katerimi bi se obdarovala ubožna dekleta revnih starišev iz šole izstopivša, kot z najvgodnejšo praktično odmeno za praktično življenje.

8. V nadaljevalnih šolah za dekleta zamoglo bi se po okoliščinah tudi poučevati: pletenje zobcev, pogrinjaj in bačkorov (póčnov), pletenje vrbasov iz protja, malanje na steklu, porcelanu, odprava marog (peg), beljenje slamnatih klobukov, gojenje sočivja, reja sviloprejk z svilartsvom.

9. Isto takó je gojenje cvetlice za domačijo vgoden predmet za nadaljevalno šolo. Cvetlice v ta namen zamogle bi se gojiti po navodu učiteljice od deklet po oknih učne sobane in veže.

„Komensky“.

Popotnika in medved.*)

Razprava v 5. ali 6. šolskem letu.

I. Uvod.

Koga ste danes na svojem šolskem potu srečali? Strica, gospoda ... potujočega rokodelca. Kako si potujočega rokodelca poznal? Imel je palico, torbo. Kdo mi še zna pesen „Popotnik“ od lanskega leta? Stopi k tabli in jo

*) Glej III. berilo, str. 15.

počasi povej, Rihard! — Danes vam pa hočem o dveh popotnikih nekaj povedati.

II. Učitelj pripoveduje.

III. Učitelj berilo prebere.*)

IV. Boljši učenci ga beró.

Tukaj se naj na pravilno naglaševanje strogo ozira.

V. Nauk se razvija.

O čem se tu pripoveduje? Dveh popotnikih in medvedu. Koga imenujemo popotnika? Koga romarja? Kam potujejo tvoj oče? Tvoji starejši bratje? Zakaj? O kolikih popotnikih pa mi čitamo? Dveh. Kaj sta si bila popotnika? Prijatelja. Kaj sta sklenila? Prijateljstvo, prijateljsko zvezo. Koga imaš ti za prijatelja? Zakaj ravno Miklavža? Kako poznamo toraj prijatelje? Da se radi imajo, ljubijo, in vse zaupajo. Ali je dobro vsakega za prijatelja imeti? Le med dobrimi ljudmi zamore prijateljstvo biti. Kaj moraš storiti, da boš znal če je ta ali oni tvoj prijatelj? Skusil ga bom. Kako? — Vi ste učenci, že dalje časa hodite v šolo, in se poznate dobro; tudi se ljubite in drug drugemu vse zaupate. Kaj ste si toraj? Prijatelji pa ostanite tudi ves čas svojega življenja. Kajti pravo prijateljstvo je tudi zelo koristno. Ono nam slajša življenje v sreči in nesreči, nas k dobremu opominja ali nas svari. Si pa pravega prijatelja našel, šteje se srečnega ter se ga okleni z vso ljubeznijo in vsem zaupanjem. Pravi prijatelj je zlata vreden.

Kje pa sta popotnika hodila. Kakšen kraj imenujemo puščavo. Pust, samotен, brez hiš. Ktere živali žive po pustih krajih? Medvedi, volki, divji prešiči... Kdo pride popotnikoma nasproti? Kakšen je bil ta medved? Strašen = grozovit. Kakšna sta postala popotnika pri prvem pogledu? Kaj jima preti? Nesreča. Zakaj? Kaj stori eden? Kaj drugi? Zakaj ni bežal? Kje je to slišal? Kaj je storil medved? Zakaj ga je pustil? Ali je bil popotnik res mrtev? Kdo se je vkanil? Kaj je storil pa prvi prijatelj? Kdaj ga je zapustil? V nesreči. Kaj pa stori pravi prijatelj? Pravi prijatelj ne beži, ampak gre s svojim tovarišem v največo nevarščino, on ga ne zapusti.

Kaj jima je minulo, ko je medved odšel? Ali sta se vrnila nazaj? Kdo je prvi spregovoril? Kako je vprašal? Mu je medved res kaj povedal? Zakaj ne? Kaj odgovori drugi? — „Osobito“ = posebno = najbolj = pred vsem. Kako je drugi prijatelj prvega skusil? Česa se je prepričal? Meniš, da mu je zdaj še vse zaupal? Kaj se učimo iz te pripovedke? Kje se zlato skuša? Zakaj? Reči, ki niso iz zlata, se v ognju spremene, zlato pa ostane nespremenjeno. Zakaj se prijateljstvo v nesreči skuša? Ker v nesreči se vidi, če ima prijatelj pravo sočutje in voljo pomagati tovarišu.

Neki Slovenski pisatelj in pesnik pravi:

Prijatelje spoznati,
Nesreča te uči,
Ker v sreči ne znaš brati,
Kaj v družniku tiči.

*) Se lahko izpusti, ako je bilo pripovedovanje slično berilu.

Ponovi to M! Ti tudi Ž!

So li oni pravi prijatelji, ki se na videz vedno dobrikajo, a če te nesreča doleti, te zapuste, ali še celo ne poznajo. Takih prijateljev treba se je izogibati ko gada.

VI. Razčlenba berila.

To berilo ima 4 dele: a) Ljubezen dveh prijateljev. b) Njuna nevarščina v puščavi. c) Način, kako se je vsak rešil. d) Lepi nauk kje in kako se prijateljstvo skuša.

VII. Berilo se pripoveduje.

VIII. Vaje v lepem čitanju in memoriranje.

IX. Dostavek. (Za 7. in 8. šolsko leto.)

Kdo je spisal to berilo? F. Metelko je pisal več takih pripovedek, v katerih živali ali rastline govore, ter nam povedo kako resnico ali nauk. Vsako tako naučno pripoved imenujemo basen. Kaj je to berilo toraj?

Hočem vam na kratko o življenju tega pisatelja nekaj povedati: Franc Metelko je bil rojen 14. julija 1789 v Škocijanu na Dolenskem. (Se pokaže na zemljevidu). Šolal se je v Novem mestu in Ljubljani. 1814 postal je kaplan in že čez dve leti pa učitelj slovenskega jezika v Ljubljanski bogoslovnici. Tukaj je učil 32 let. 1849—1858 pa je bil Metelko profesor slovenščine na Ljubljanski gimnaziji. Umrli je 27. decembra 1860 po skoro dveletnej bolezni. Franc Metelko je bil učen in sloveč slovenski slovničar. Znal je govoriti slovensko, nemško, laško in francosko. V svoji novi slovenski slovnici: „Učilna zgrada slovenskega jezika“ 1825. l. je priporočal nov črkopis, po njem „metelčica“ zvan. On pa je tudi za narodne šole mnogo knjig spisal, ko: „Abecednik za slovenske šole“ 1829, „Številstvo za slovenske šole“ 1830; „Berilo za male šole na kmetih“ 1834. Pisal je jako lepo in čisto slovenščino, ter zelo sovražil privado, izraze iz drugih narečij v y slovenski jezik jemati. Izkreno je ljubil slovensko mladino in narodne učitelje. Zato je tudi svoje bogato premoženje zapustil v blage namene! Krajski učitelji, odlikujoči se v slovenščini in sadjereji, dobivajo vsako leto iz te zapuščine tako imenovane „Metelkove stipendije“. Bodi temu slovenskemu rodoljubu prijatelju šolski mladini in učiteljem hvaležen spomin. Dragoslav.

Štajerska Rudna gora.*)

Črtica k njeni pre zgodovini.

Kakor znano, je obsegel stari Norik sedanjo Avstrijsko nad in pod Anižo, velik del današnje Štajerske, celo Koroško, en del vshodnega Tirola, celo Salcburško in nekatere pokrajine Bavarskega. Noriško železo je za časa Rimljanov tako rekoč po celem svetu slovelo in njegova vrednost je bila v pregovoru. Ako se pa „Noropa Chalkon“, s kojim je oblekel pesnik Iliade junaka Agamemnona, proglašala kot noriško jeklo, in se tako starost noriških fužin blizo na tisoč let pred Kristusom postavlja, kakor to stori več zgodovinarjev zadnih treh stoletij — Lazin (1598), Preuenhuber (1740). Cäsar

*) Erzberg bei Eisenerz.

(1768) in Haquet — tako je to očitno pretirano. Brž ko ne imel je Homér z dotično opazko v mislu tracijski narod Naropejcev, kateri je prebival v Pooniji na makedonski meji in katerega poznamo kot najstarejši evropski narod, ki se je z rudarstvom pečal.

Starost fužinarije Noričanov keltiškega roda, ki je posedal današnje severno Štajarsko in mejne pokrajine Koroškega — dá se zasledovati s sigurnostjo do prvega stoletja pr. K. Tako je imel Ovid († 17 po Kr.) noriško železo ali prav za prav noriško jeklo za simbol trdote; Horacij († 7 pr. Kr.) smatra meče iz noriškega železa skovane kot najboljše; Strabo (20 — 60 po Kr.) omenja v bližini mesta Noreje rudnike in kovačnice; Plinij mlajši je noriško železo že dobro poznal in po pravici trdil, da se ima njegova vrednost le rudi pripisavati, ne pa rudarstveni presnovi. Tudi Sidonij Apolinarij, ki je 430 v Lyonu rojen bil in kot škof Klermontski 487 umrl, popeva slavo noriškega železa.

Kraj, kjer so imeli Noričanje svoje obdelane rudnike se pa dá le po Strabonu kolkor toliko določiti, kajti on imenuje, kakor že omenjeno v njih bližini ležeče mesto Noreja, katero je blizu 1200 stadij od Oglej-a oddaljeno bilo in po mnenju novejših zgodovinarjev ležalo v okolici današnjega trga Neumarkt na zgornjo Štirskem ob cesti, ki je peljala od Oglej-a čez Virunum v Ovilabij (Wels). Te strabonove vesti dovolijo sklepati, da je bil glavni sedež noriške železne obrtnije v severno vzhodnem delu Koroške okolu Brež (Friesach) Hüttenberga, Löling-a, Waldstein-a, št. Lenarta in sv. Jederte, kjer so se v resnici stari železorudniki nahajali. Rimske starine in denarji, ki so se poprej že v Brežah in Hüttenbergu, v najnovejšem času pa tudi na Koroški Rudni gori našle, pričajo dovolj, da so se prebivalci teh krajev za časom rimskega gospodarstva pečali s pridobivanjem železne rude.

Isto tako zamore se trditi tudi z ozirom na štajersko Rudno goro, kajti njena južna okolica bila je od rimskih naselnikov posedena, kakor se dá tó iz rimskih spomenikov in napisov sklepati, ki so se pri Ljubnem in pri Tribnem (Treibach) našli. Tudi je peljala skozi bližnjo lizinsko dolino (Liesingthal), katera se pri št. Mihelu z mursko dolino druží, rimska cesta od Veruna na Koroškem v Ovilabij ob Donavi.

Ko so se Rimljani proti koncu četrtega stoletja iz Norika izpodrinili, polastili se jo so zaporedoma najprej zahodni Gotje (405), potem Huni (451), Rugi (454?) Heruli (487), Longobardi (488) in vzhodni Gotje (495 — 526, kateri pa se z rudarstvom pečali niso.

Koncem šestega in proti sredi sedmega stoletja so dežele, katere so obsegle prejšnji Norik, posedli Slovani, ki so se do pústriške doline na Tirolskem, do Laugav- in Pongav-a v Salcburškem in do nižnje doline na Štajerskem in Avstrijskem razširili.

V tem času po obćem preseljevanju narodov so se zasledile ležišča v štajerskej rudni gori ali, kar je bolj verjetno in kar nam potrjuje mnogevrstne listine, nadaljevalo se je delo v njih.

Že 1495 l. znani napis na kapelici sv. Ožvalta v Eisenerzu pripoveduje, da se je slovita in bogata železorudna jama 712 l. zopet odprla. Na dalje se shranjuje v arhivu mesta Štíre na Aniži stara nemška listina, katero so l. 1491 v zvonikovem jabelku našli, ko so zvonik popravljali, te le vsebine: „Es ist sonderbar notabl, dass das Eisenerzer Bergwerk im Jahre 712 erfunden und seither ohne Abgang und Mangel bearbeitet wird.“ Tudi po napisu 1782 l. postavljenega spomenika, ki se vsakemu obiskovalcu Rudne gore pokaže, začelo se je v njej 712 l. kopati. — Te vesti pa, kakor pravi zgodovinar Muhar, niso nič drugega, „als die in Schrift gestellte ungewisse Sage selbst“. Pripovedka pa pravi:

V obližje današnjega trga Eisenerz so zahajali radi tako zvani venecijski možičeljni (Venediger Männlein) od katerih se je mislilo, da iščejo v gorah zlato in si na tak način mnogo bogastva pridobijo. Enkrat najde nek voznik takega možičeljna spečega za cesto, ga zveže in zahteva kot odkupnino mnogo zlata in srebra od njega. Možičelj objubi vozniku nekaj dragocenejšega, ko je oboje, in prinese iz bližnje skaline razpokline tri lepe kose železne rude, katere vozniku ponudi. A ta zahteva le zlato in srebro in noče svojega jetnika za železo oprostiti. Zdaj mu ta predlaga, naj se zadovolji s tem, da on za njega pol leta v rudniku dela; ako vtegne voznik postati bogat, mora možičeljna oprostiti, ako pa né, hoče tá vedno njegov jetnik ostati. Voznik sprejme ta predlog, in čez pol leta bil je prebogati mož ter je možičeljna oprostil. Ta je pa izginil, da ne vé nihče kam.

Čas, v katerem igra ta pripovedka, se v resnici zлага z historično dokazanim preiskavanjem naših gor po venecijanskih trgovcih in s časom, kateri je v goraj omenjenih citatih nastavljen za novi početek rudarije v Rudni gori. Gotovo pa je, da stoji ta obrtnija z naseljevanjem Slovanov v Štajerskeji do Karola Velikega, t. j. od 580. do 788. l. p. Kr. v zvezi, kajti ako se na tedanje politične in etnografske razmere le količkaj ozirjemo, tako se ne more dvomiti, da je prebivalstvo okoli rudne gore bilo le slovansko, kako se lahko to po mnogobrojnih topografskih imenih dokaže, ki imajo sploh slovanski značaj. Opozorimo le na mesto Ljubno, katero se v neki stari listini kralja Arnulfa od l. 890 Lujbena, v drugih Leubna, Leuben, Liuben imenuje.

Ljubenska dolina se v neki listini kralja Ludovika od 904 l. zove Ljubina (od ljub. ljubi) in sedajna vas Prolet v ljubniški okolici pa (po neki listini papeža Gregorja IX. od l. 1230) „Prilep“. Tudi imena bližnjih vasi, kakor Donavice, Šladnic pri Ljubnem ter bregov: Zolic in Cejric značijo se po končnicah kot slovanska imena.

Od slovanske dobe in po izpodrinjenju slovanskega življa po navaljajočem se germanskem je bila Rudna gora brez dvojbe do današnjega dne neprenehoma rudarstvu odklenjena. Najstarejša do sedaj znana listina, ki nas v njenem rudokopnem obdelovanju zanesljivo poučuje, izvira iz leta 1164; mejni grof Otokar VII. namreč v tej listini kartauzi Zajckloster na Štirskeji dovoli vsako leto v Ljubnem vzdigniti 20 meric (Masset) železa. — Sigurno bi še nam marsikatera druga listina rudokopno obdelovanje Rudne gore o prejšnjih časih pojasnila, ko bi arhiv v Eisenerz-u sé vsemi arhivaličnimi zakladi 1618 l. po ognju pokončan ne bil.

Že takrat se je, primerno legi Rudne gore med Eisenerz-om in Vordernbergom, krajnim razmeram in konfiguraciji gore njeni spodnji del za Eisenerz, zgornji pa za Vordernberg obdeloval, in bilo je od nekajd v prvem kraju 19, v drugem pa 14 plavžev, čijih posestniki so imeli svoje rudnike in fužinarije. Leta 1625 je cesar Ferdinand II. rudarstvene pravice plavže vse njim spadajočimi fužinami, cestami, gozdmi itd. okoli Eisenerz-a združil pod imenom „Innerberger - Hauptgewerkschaft“. Vordernberške fužinarije pa so opravljale svoj obrt posebej do 1829 l., v katerem letu je nadvojvoda Ivan tudi 13 od téh združil k skupnemu obrtovanju pod imenom „Vordernberger Radmeister - Communität“. 1871 l. je tej družbi pristopilo tudi 14 pesestnikov. Delež Rudne gore so se 1873 l. tako vredili, da loči neka idealna ravná spodno partijo od zgornje. Spodna je last „österreichisch-alpinen Montangesellschaft“, odkar je namreč stopila ta na mesto „Innerberger-Hauptgewerkschaft“; v zgornjo pa se deli sedem podjemnikov, med temi „Alpine Montangesellschaft“ in mesto Ljubno.

Po „Gr. Ztg.“

Dopisi.

Iz Št. Jurija na Taboru, 6. novembra 1884. Kot poročevalcu o delovanju „Savinjskega učiteljskega društva“, moglo bi se mi v zlo šteti, da o zborovanju v Št. Juriju še celo nič objavil nisem, torej hočem danes svojo zamudo poravnati ter o dveh zborovanjih našega društva poročati. Zborovanje je bilo sklicano v Št. Jurij na Taboru v dan 10. julija, ali ker se je več odličnih udov izreklo, da jim omenjeni dan zaradi važnih opravkov ne pusti iz doma, preložilo se je taisto na 17. dan julija t. l. — G. predsednik prijazno pozdravlja navzoče gg. ude ter jih opozori, da je danes prvokrat, kar naše društvo v tem kraju zboruje. Zapisnik zadnjega zborovanja odobri se. Gosp. J. Pavlič nam je potem v šolskeji sobi I. razreda praktično z učenci predočil, kako je obravnavati računstvo na najnižji stopnji. Njegov poskus se mu je prav posrečil in bil od vseh soudov jako odobravan; zaradi besede „zapopadeno“, katero je g. poročevalec pri meritvi rabil, vnela pa se je živahna debata, ali slednjič se večina odloči za to, da je to besedo kot nepotrebno iz-

puščati. — Sledilo je potem predavanje g. Julija Sadnika „o steremju“, katero smemo prištevati najzanimivejšim razpravam v delovanju našega društva. Gospod poročevalec znal je z jako živo besedo risati in z lastno doživljimi dogodki olupševati neko otrpnelo stanje pri živalih in ljudéh, — ako kak hiter in nepričakovan dogodek na njih živee upljiva, da prestrašene ostrmé. K sklepu pokazal nam je na nekej kuri resnico svojih trditev, kajti žival je v njegovih rokah „ostrmela“ in delj časa negibljiva na mizi ležala. Vsestranska pohvala bila je g. poročevaleu plačilo za obili trud. — Društveni račun za leto 1883/84 se odobri, potem pa zborovanje zaključí. Opomniti je še, da je v imenu Šentjurske občine društvo pozdravil g. župan Valentin Južna, kar nas mora tem bolj veseliti, ker se žalibog le prepogosto opazuje neka mlačnost nasproti učiteljskim društvom.

Med tem se je dan že precej „nagnil“ in le malo trenutkov smo še mogli ostati v prijateljske družbi, potem pa se razišli v veselej nadi, da se v kratkem snideme v večjem številu.

Težavni naš stan pač zahteva, da si gledé na telesni in duševni blagor učitelj večkrat v družbi svojih sotrudnikov oddahne, da vsaj za nekoliko trenutkov pozabi senčnate strani svojega poklica in si tako nabira novih moči za blagotvorno delo v prospeh naobraženja nežne mladine. Uvažaje te in ednake odnošaje, največ pa v slavljenje 25letnice učiteljskega delovanja našega velezaslužnega blagajnika g. Jos. Vidie-a, zborovalo je naše društvo v 30. dan oktobra t. l. v Št. Pavlu pri Preboldu. Zbralo se nas je 8 učiteljev in učiteljic, med tem ko so se nekateri gospodje kolegi — deloma prav bližnji — odlikovali sè svojo — odsotn_o stjo...!

Gospod predsednik otvori zborovanje ter se v lepem govoru spominja g. Vidiea, ki je toliko srečen, da je doživel lepo dobo 25 let svojega učiteljevanja. Gospod jubilant, ki je s 30. novembrom 1859 bil kot učitelj nastavljen, lahko se danes ponosno ozré na dolgo vrsto let, kar vestno deluje v svojem težavnem poklicu, dasi je moral prebiti tudi marsikatero grenko uro; vendar slednje je večinoma pozabil in le prijetni spomini so mu gotovo ostali. Kakor kmet, ki se o lepem poletju ozira po rumenem žitnem polju na kojem se težko klasje pripogiblje, tako tudi g. Vidie zamore zadovoljen ozreti se na bogati plod svojega delovanja. Marsikateri njegovih učencev, posebno Šentpavelskih, na katerej šoli že on deluje celih 20 let, more se mu zahvaliti, da ga je dovedel na pot do višje omike, dokaz temu dva gospoda učitelja, ki sedaj ž njim na enej šoli delujeta in sta bila svoje dni njegova učenea. Pa tudi „Savinjsko učiteljsko društvo“, kateremu je že mnogo let zvest, zaslužni ud in blagajnik, je ponosno ga imeti v svojej sredi zatoraj mu govornik v imenu društva k današnjemu dnevu pristrčno čestita. Isto storé tudi vsi navzoči društveniki, za kar se gospod Vidie s prav toplimi besedami zahvaljuje.

Predsednik predstavlja gospodičino K. Potočnik, učiteljico v Št. Pavlu, ki ob enem k našemu društvu pristopi, ter jo kolegijalno pozdravlja in prosi, da bi tudi ona nas podpirala v težavnem našem poklicu in društvenem delovanju.

Zapisnik zadnjega zborovanja se brez ugovora odobri. Izmed objavljenih dopisov omeniti je onega od učiteljskega društva v Brucku, naj bi se delovalo na to, da se prodaja slabih knjižur na sejnih zabrani, ker taiste pohujšujejo posle in šoli odrastlo mladino. G. Vidie pravi, da zaradi takih knjig pri nas na Slov. Štajerskem sicer ni nevarnosti, prodajajo se pa na vsakem sejmu „eukerčki“ z večinoma tako nesramnimi napisi, da čestokrat odrastlega moža, čitajočega take izrodke, rudečica oblije. V tem smislu naj bi se imenovanemu društvu odgovorilo. Sprejeto.

Na to je g. J. Zotter predaval o trtnej uši ter v daljšej razpravi pokazal, da je v tej zadevi res temeljito poučen ter da si je mnogo truda prizadjal, zasledovati tega nevarnega škodljivca in njegove pogubonosne pote.

Po sklepu našega zborovanja ostali smo še nekoliko časa pri gostoljubnem g. jubilanu in še le črna noč nas je zopet ločila.

To kratko poročilo pa bodi sklenjeno s pristrčno željo, da bi naš sotrudnik g. Vidie tudi nadalje ostal zvest podpornik našemu društvu, ter da bi nam ga Bog ohranil tako krepkega in zadovoljnega, ko danes, še mnogo, mnogo let!
Š.

Iz Ljubljane. 22. oktobra. Včeraj je imela enkêta za izdavanje ljudsko-šolskih knjig svojo drugo sejo. Prebral se je zapisnik prve seje (meseca marta) ter konstatovalo, da enkêta doslej ni rok križem držala, marveč se ves čas pridno bavila z nabiranjem in sestavljanjem potrebnega gradiva, da pa sedaj z njim še ni mogla na dan, ker prenarejeni učni črtež, po katerem se imajo nove knjige urediti, od dotične šolske oblasti še zdaj ni potrjen, akoravno ga je konferenca mestnih učiteljev uže pred daljšim časom predložila. Razpravljalo se je več reči ter med drugim tudi sklenilo, obrniti se z utemeljeno prošnjo do mestnega šolskega sveta, naj, uvažujoč od ministerstva stavljenе pogoje, z vso odločnostjo skrbi zato, da se vsaj s početkom šolskega leta 1885/86 uvede zopet slovenščina kot učni jezik v vseh — nemščina kot obligaten predmet pa še le v tretjem razredu. Kajti ako bi imel zadnji ministerski ukaz o učnem jeziku in nemščini na ljudskih šolah še za naprej v veljavi ostati, bilo bi vse daljše delovanje te enkête več ko nepotrebno.
L. L.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] je podaril občini Garanas (Deutsch-Landsberg) in občini Vrh v černomaljskem okraju, potem krajnemu šolskemu svetu v Svetlem Potoku za zgradbo šolskega poslopja po 200 gld. iz Najvišje zasebne blagajnice.

[Odlika.] Naš sotrudnik gospod profesor Hauptmann v Graecu dobil je pri razstavi učnih pripomočkov v Gorici za svojo knjižico „Fizika v nižjih šolah“ odliko prve vrste, kar gotovo dovolj priča, da je gospod pisatelj ž njo pravo zadel. Žal pa, da se vkljub temu tako malo praša po nji. Usojamo si zatoraj po tej priložnosti čestito učiteljstvo zopet na „Fiziko“ opozoriti s tem, da se po 15 kr. (inkl. pošte 17 kr.) še v obilnem številu dobiva pri založniku M. Nerat-u v Mariboru, Reiserstrasse šte. 8.

[Slomšekovih zbranih spisov IV. knjigo] z naslovom „Različno blago“ se marljivo tiska in vtigne priti že o novem letu na svitlo. Ta knjiga objubi biti najzanimivejša od vseh in bode radi njenega prvega oddelka „Sola in odgoja“, kateri bode celih 10 tiskovnih pol obsegel, namreč učiteljem dobro došla, za čegar del svoje bralce že zdaj na njo opozarjamo.

(Glasbena šola.) C. kr. dež. šolski svet je gosp. Henriku Korel-u, dosedanjemu artističnemu vodji filharmoničnega društva dovolil osnovati v Mariboru zasebno šolo glasbe in petja.

[Novo učiteljsko društvo.] Učitelji slov. graškega okraja snujejo svoje učiteljsko društvo. 19. novembra t. l. bode v Slovegradu prva seja in volitev odbora. Želimo, da bi se učitelji vsikdar v popolnem številu — ker jih je itak malo — društvenih sej udeleževali, da bi društvo na domače šolske razmere blagodejno vpljivati zamoglo! Torej tovarši! s združenimi močmi na delo!

[Knez Nikola črnogorskim učiteljem.] Kako v resnici patrijarhalno razmerje je med knezom in narodom na Črni Gori, dokazuje nam brzojavka, katero je poslal knez Nikola črnogorskemu dne 14. oktobra na Cetinji zborujočemu učiteljstvu iz Podgorice. Ta brzojavka se glasi: „Z malimi izje-

mami sem videl vsakega iz Vas rasti ter na šolskih klopih se učiti, in očetovski sem z zadovoljstvom sledil Vašemu trudu ter se veselil Vaših uspehov. Morete si misliti, kako sem vesel danes, ko ste vsled mojega zaupanja pozvani, da v mlada srčeca presajate plode svojega truda in morem upati, da bodete v otroške duše poleg črnogorskih kreposti cepili tudi zahteve duha časa. Orna Gora, Jaz in Moj naslednik bodemo hvaležni danes zbranemu učiteljsstvu, katero vestno neguje mladike naše domovine. Zdravo sinovi!“ Razume se samo po sebi, da so take iskrene besede, da je tak očetovski pozdrav, navdušil ves zbor, da je, kakor iz jednega grla vzkliknil svojemu očetu in vladarju gromoviti „živio!“

[Obiskovanje obrtnijske nadaljevalne šole] v Mariboru se vsled moranja jako množi. V teku meseca septembra 1884 se je vpisalo 344 rokodelskih učencev, ki v mestnem okraju prebivajo in so šolo obiskovati dolžni. Po obrtniji je: 14 sodarjev, 18 pekov, 6 knjigotiskarjev, 1 ščetar, 1 strugar, 11 mesarjev, 5 steklarjev, 14 krojačev, 6 usnarjev, 6 slikarjev in barvarjev, 1 mlinar, 1 orglar, 1 marelar, 6 jermenarjev in mošnjarjev, 5 sedlarjev, 11, kovačev, 5 opnarjev ali tapecirarjev, 39 mizarjev, 8 tesarjev in 21 železninarjev iz južno v železne delavnice; dalje sta še: 2 pilarja, 2 pasarja, 2 puškarja, 2 kamenoseka, 2 sladničarja in končno so: 4 knjigovezi, 3 česarji, 4 medicarji, 3 zidarji, 3 urarji in 4 kolarji. Po narodnosti je 194 Nemcev, 140 Slovencev 8 Hrvatov in 2 Laha.

[Česke šole na Dunaju.] Te dni so imeli Čehi na Dunaju shod, na katerem so se posvetovali o ustanovljenju nove češke šole. Vsi so bili v tem jedini, da imajo pravico zahtevati lastne šole in zato so uložili prošnjo do okrajnega šolskega sveta, naj se na občinske stroške ustanovi češka osnovna šola v drugem predmestju (Leopoldstadt) in če bode potreba tudi v drugih predmestjih. Je najbrž kamen v vodo.

[Curtius.] Iz Berolina poročajo listi: 24. t. m. vršila se je na tihem slavnost, ki je pač vredna, da se objavi povsodi, kjer se goji klasična véda. Slavni arheolog in zgodovinar prof. doktor Ernest Curtius praznoval je svoj 70. rojstni dan. Prijatelji in občudovalci njegovi izročili so mu izvrstno izdelan kip njegov. Deputacija, sestavljena iz nekdanjih učencev slavnega moža, njim na čelu nemški cesarjevič in dedni princ meiningški, pozdravila ga je v njegovem stanovanju in mu izročila krasno adresno. Grški poslanec v Berlinu ogoril je učenjaka v imenu grškega naroda in athenške univerze ter ga slavil kot najbolj zasluženega inozemca za probujo in povzdigo Helencev.

[Poljsko rodoljubje.] Te dni je umrl jeden najbogatejših poljskih veleposestnikov, Prob Barezewski. V svoji oporoki je volil univerzam v Krakovu in Lvovu po 100 000 gl., Lvovskemu obrtnijskemu muzeju 20.000 gl., gališkemu pevskeemu društvu 15.000 gl., Lvovski politehniki 10.000 gl.

[Meén.] V Braziliji je nedavno umrl dr. Regnell, ki se je porodil pred 77 leti v Stockholmu. Uže zadnja leta svojega življenja daroval je velike svote za znanstvene naprave svoje domovine. Za gradenje fizijologičnega zavoda v Upsali dal je 30.000 kron, medicinski fakulteti ravno tam 100.000 kron, švedski akademiji znanosti 60.000, drugim zavodom nad 50.000 kron itd. Pri svoji smrti zapustil je skoro vse svoje ogromno premoženje znanstvenim napravam svoje domovine. Mi Slovenci bi tacega moža tudi potrebovali.

[Strah v šoli.] Iz Kristijanije poroča „B. Tgb.“: V novi občinski šoli je te dni eksplodiral plin, kar je povzročilo strašen strah med otroci in burne prizore, ki pa na veliko srečo niso imeli nobenih resnih posledic. Neka učiteljica hotela je zvečer prižgati plinovo svetilnico — kar nastane strašen pok; v šoli se je bilo namreč nabralo dokaj plina in ta je eksplodiral. Navzoče učenke, deklice med 7. in 9. letom, zagnale so nepopisen krik, ki se je hitro razširil po vseh šolskih sobah. Vse je drlo iz dvoran na mostovže. V prvem nadstropju pri izhodu zajezila se je pot: nekatere deklice so padle v silnem drenju in

kmalu je bila nakopičena cela grmada vpijočih in kričečih otrok. Učitelji in učiteljice so z ogromnim trudom razvozlati živi klovec. Pol ure je trajalo, predno so prišli do spodnjih dekle. Na veliko, razdostno začudenje nobena ni bila hudo ranjena, pač pa jih je bilo veliko nezavestnih vsled straha in pomanjkanja zraka. — V šoli je bilo nad 800 otrok in pripetila bi se bila lahko strašna nesreča.

[Chicago] v Severni Ameriki ima po najnovejših poročilih 610.325 prebivalcev; med njimi je 209.631 Nemcev, 114.005 Ircev, 29.509 Poljcev, 28.281 Čehov, 23.755 Švedov, 18.292 Norvežev, 20.142 Angležev. Domačih Amerikancev je samo 143.000 duš.

[Napredek telefona.] Meseca oktobra odprla se je zveza s telefonom med Bruseljem in Antwerpnom. Za jeden frank zamore vsakdo pet minut govoriti iz jednega mesta v drugo, in sicer iz lastne sobe, ako ima v njej telefon, zvezan z osrednjo štacijo.

[Najmočnejša luč na svetu.] Pri vходу v nevjorško luko postavili so svetilnik, ki ima električne luči. Devet svetilnic, vsaka 6000 navadnih sveč nadomeščaje, gori v stolpu. Skupna luč je torej tolika, kot od 54.000 sveč. Trdi se, da je to najmočnejša luč na svetu.

Vabilo. Oziraje se na poziv, priobčenem v „Slov. Nar.“ dne 8. t. m. vabi se čestito slovensko učiteljstvo k prvemu občnemu zboru „Slovenskega pevskega društva“ dne 16. t. m. ob 3. uri popoldan v dvorani Mariborske čitalnice. Dnevni red: a) nagovor predsednikov; b) poročilo tajnika in blagajnika; c) volitev računskih preglednikov; d) volitev stalnega odbora in predsednika; zvečer veselica v dvorani g. Wiesthalerja. Godba 47. pešpolka

V Ptuj, dne 6. novembra 1884.

Osovalni odbor.

Poprava. V zadnji naši številki se je po stavčevi pomoti napčno postavilo ime Tone Brezovnik za člankom „Prašnja“; mora pa stati za člankom „Črtice o knjigi...“ na strani 314. kar se s tem popravi.

Spremembe pri učiteljstvu.

Na Štajerskem. Gosp. Franc Harrich, učitelj v Breznu (Marenberg) postal je učitelj na novi šoli (enorazrednici) v Razvanju (Maribor), gosp. Srečko Flis, učitelj v Šmarjem pa pride na njegovo mesto v Brezen. — Gosp. Martin Zdošek pride iz Novecerkve, celjskega okraja, kot podučitelj v Hajdino (Ptuj). Gospdč. Gisela in Irma Dominkuš ste postali zač. podučiteljici in sicer, prva pri sv. Petru v savinjske doline, druga pa na novorazširjeni četerorazrednici na Bizelskem. Gospdč. Matilda Šot je postala def. pedučiteljica v Šent Martinu pri Gornjemgradu. — Supl. gosp. Alojzij Krenner je postal prov. podučitelj v Dolu (Laški kraj). Gosp. Karl Wisiak, stalni pomožni učitelj za celjski kraj suplira nadučitelja v Grižah, ki je bolan; gosp. Ant. Siewicz stalni pomožni učitelj za brežiški kraj pa oskrbuje 2. učit. službo na Bizelskem. — Na novo so nameščeni kot prov. podučitelji, oziroma suplenti uč. pripravniki, gg.: Karl Marsič v Novicerkvi; Franc Brinner v Zabukovju (za bolnega učitelja); Anton Sivka, v Markovech; Anton Kosi, v Središču; Jože Šatz, pri sv. Jurju na Ščavnici; Jože Fišer, pri sv. Petru (Kozje) in Adolf Križman na Zidanmostu. — Učitelj na Polzeli, gosp. Blaže Čebul stopil je v pokoj.